

Dražen Tripalo*

NOVOSTI U POSEBNIM POSTUPCIMA I SKRAĆENOM POSTUPKU

Autor u radu analizira novosti koje je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku¹ uveo u posebne postupke, od kojih je postupak prema okrivljenicima s duševnim smetnjama podvrgnut najznačajnijim promjenama koje korespondiraju s posljednjim izmjenama Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Donošenje u ovom posebnom kaznenom postupku rješenja o prisilnom smještaju u psihijatrijsku ustanovu okrivljenika koji je u stanju neubrojivosti počinio protupravno djelo osigurava veću zaštitu prava osoba s duševnim smetnjama koja proizlaze i iz Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. U većoj mjeri izmijenjene su i odredbe o skraćenom postupku po kojima se vodi najveći broj kaznenih postupaka. Te novine, koje se odnose na širenje nadležnosti suca pojedinca, tijekom glave rasprave, njezino snimanje, sporazumijevanje stranaka i reduciranje obrazlaganja presude, trebaju ovaj postupak učiniti bržim i jednostavnijim. Rad ne pretendira iznijeti cjeloviti prikaz navedenih postupaka, jer u odnosu na neizmijenjene odredbe već postoji ustaljena sudska praksa koja je dala odgovor na većinu pitanja koja su bila sporna.

* predsjednik Kaznenog odjela prvog stupnja Županijskog suda u Zagrebu

¹ "Narodne novine" broj 58 od 21.05.2002.

1. Uvod

Zakon o kaznenom postupku² u svom trećem dijelu sadrži odredbe koje se odnose na posebne postupke, i to za:

- postupak prema okrivljenicima s duševnim smetnjama (Glava XXVIII.),
- postupak za oduzimanje imovinske koristi (Glava XXVIII.a),
- postupak za opoziv uvjetne osude (Glava XXVIII.b),
- postupak za donošenje odluke o rehabilitaciji (Glava XXIX.),
- postupak za naknadu štete ostvarivanje drugih prava neopravdano osuđenih ili neutemeljeno uhićenih osoba (Glava XXX.) i
- postupak za izdavanje tjeralice i objave (Glava XXXI.).

Radi potpunosti ističe se da su na snazi i neke odredbe Zakona o krivičnom postupku³ o posebnim postupcima koje će se, prema odredbi članka 504. Zakona o kaznenom postupku, primjenjivati do donošenja posebnih zakona (koje, naravno, nisu mijenjane). To su odredbe:

- Glave XXX. (Postupak za pružanje međunarodne pravne pomoći i izvršenje međunarodnih ugovora u krivičnim stvarima) i
- Glave XXXI. (Postupak za izručenje okrivljenih i osuđenih osoba).

Osim toga, Glava XXV. ZKP-a sadrži i odredbe o skraćenom postupku koje, uz odredbe o izdavanju kaznenog naloga i o izricanju sudske opomene, reguliraju ove postupke koji se vode pred općinskim sudom, pa su i to posebni postupci *sui generis*.

Ovaj rad ukazat će samo na novine koje je u posebne postupke i u skraćeni postupak uveo Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku,⁴ bez upuštanja u obrazlaganje i komentiranje odredaba koje nisu mijenjane, jer u njihovog primjeni već postoji ustaljena sudska praksa s relativno malo spornih pitanja.

² "Narodne novine" broj 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02; nastavno: ZKP

³ "Narodne novine" broj 34/93 i 28/96; nastavno: ZKP/93

Najznačajnije promjene odnose se na **postupak prema okrivljenicima s duševnim smetnjama**, a pri njihovoj analizi bit će upućeno i na nedavno usvojene izmjene Glave VII. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama⁵ koje se odnose upravo na postupak prisilnog smještaja neubrojivih osoba.

Odredbe **postupka za oduzimanje imovinske koristi** i **postupka za opoziv uvjetne osude** (koji su sada izdvojeni u posebne glave) neznatno su mijenjane, kao i odredbe **postupak za donošenje odluke o rehabilitaciji** te **za izdavanje tjevalice i objave**, a nisu mijenjane odredbe o **postupku za naknadu štete i ostvarenje drugih prava neopravdano osuđenih ili neutemeljeno uhićenih osoba**.

S posebnom su pozornošću analizirane i novine u **skraćenom postupku**, jer je člankom 195. ZIDZKP određeno da će se i odredbe članka 157. do 169. tog Zakona (kojima je mijenjana upravo regulativa skraćenog postupka) primjenjivati od 1. siječnja 2003. godine. *Vacatio legis* različit od onoga koji je predviđen za većinu promjena omogućava bolju pripremu za primjenu ovih odredaba.

2. Novosti u skraćenom postupku

Ciljevi posljednjih izmjena ZKP-a naznačeni su kao želja za:

- povećanjem efikasnosti kaznenog postupka;
- povećanjem ekonomičnosti postupanja;
- uvođenjem u naš kazneni postupak novina koje prate svjetske i europske trendove promjena kaznenog zakonodavstva, posebno radi njegovog usklađenja s europskim te
- razjašnjenjima i popravljanjem postojećeg zakonskog teksta,

a sve to bez utjecaja na dostignuti stupanj očuvanja okrivljenikovih prava u kaznenom postupku.

⁴ nastavno: Novela ZKP-a

Najveći broj kaznenih postupaka vodi se upravo prema pravilima o skraćenom postupku. Stoga se ubrzanje i pojednostavljenje ovog postupka ukazalo jednim od najvažnijih ciljeva reforme kaznenog postupovnog prava kojega se pokušalo ostvariti širenjem nadležnosti suca pojedinca na suđenje za kaznena djela za koja je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, a značajne novine su i odredbe o tijeku glave rasprave, posebno njenom snimanju, svojevrsnoj nagodbi u ovom postupku te reduciranju obrazlaganja presude.

2.1. Kaznena djela za koja se provodi skraćeni postupak

Izmijenjenim člankom 430. ZKP-a predviđeno je da se skraćeni postupak pred općinskom sudom sada vodi za kaznena djela za koja je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili zatvor do pet godina.

Međutim, skraćeni postupak ne vodi se više samo pred sucem pojedincem.

Naime, stavkom 2. članka 18. ZKP-a propisano je da za kaznena djela za koja je kao glavna kazna propisana novčana kazna ili zatvor do pet godina sudi sudac općinskog suda kao pojedinac, osim za sljedeća kaznena djela, odnosno pojedine njihove oblike:

- prouzročenje smrti iz nehaja (članak 95. Kaznenog zakona⁶),
- tjelesna ozljeda na mah (članak 100. stavak 3. KZ-a),
- tjelesna ozljeda iz nehaja (članak 101. stavak 3. KZ-a),
- povreda pregovarača (članak 164., članak 165. KZ-a),
- neopravdana odgoda povratka ratnih zarobljenika (članak 166. KZ-a),
- zlouporaba međunarodnih znakova (članak 168. KZ-a),
- ugrožavanje sigurnosti osoba pod međunarodnom zaštitom (članak 170. stavak 4. KZ-a),
- zlouporaba nuklearnih tvari (članak 172. stavak 1., 2. i 3. KZ-a),

⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama - "Narodne novine" broj 79/02

⁶ "Narodne novine" broj 110/97, 27/98, 129/00, 51/01; nastavno: KZ

- prisila na spolni odnošaj (članak 190. KZ-a),
- spolni odnošaj zlouporabom položaja (članak 191. KZ-a) te
- izazivanje prometne nesreće (članak 272. stavak 4. KZ-a).

Za ova kaznena djela, koja su zbog svoje složenosti, značaja ili češćeg izricanja bezuvjetnih kazni zatvora izdvojena, taj postupak vodi se pred vijećem sastavljenim, prema stavku 1. navedenog članka, od jednog suca i dva suca porotnika.

Proširenje nadležnosti suca pojedinca u skladu je s rješenjima u stranom pravu (primjerice, posljednjim izmjenama u talijanskom zakonodavstvu) kojima se nastoji bitno pospješiti postupanje u cjelini područja lakšeg kriminaliteta.

S obzirom na ponovno uvedenu mogućnost da se skraćeni postupak vodi i pred vijećem i pred sucem pojedincem (koju je, s obzirom na odredbe članka 21. stavak 1. i članka 417. poznavano ZKP/93), u Glavi XXV. su na odgovarajućim mjestima unesene izmjene u kojima se, umjesto navođenja "suca", govori o "predsjedniku vijeća, odnosno sucu pojedincu", koje odredbe služe i za razgraničenje nadležnosti suca (kao predsjednika vijeća ili suca pojedinca) i raspravnog ili izvanraspravnog vijeća.

2.2. Sadržaj optužnog akta

Skraćeni kazneni postupak pokreće se optužnim prijedlogom državnog odvjetnika, odnosno oštećenika kao tužitelja ili privatnom tužbom.⁷

Ranija odredba članka 434. nije dovoljno precizno propisivala sadržaj optužnog prijedloga ili privatne tužbe u odnosu na opis kaznenog djela koje je predmetom optužbe. Jedno od načela kaznenog postupka je da osoba koja je okrivljena ima pravo da u najkraćem roku bude obaviještena ... o naravi i razlozima optužbe koja se diže protiv njega i o dokazima koji ju terete.⁸

⁷ stavak 1. članka 431. ZKP-a

⁸ alineja 1. stavka 2. članka 29. Ustava Republike Hrvatske

Zbog toga je raniji nedovoljno određeni zahtjev da optužni akt u sumarnom postupku sadrži "opis kaznenog djela" zamijenjen upućivanjem na odredbe ZKP-a koje se odnose na optužnicu (na dio članka 268. ZKP-a⁹) i u ovome dijelu precizno normiraju način na koji kazneno djelo treba biti opisano, odnosno propisuju da optužni akt treba sadržavati "opis djela iz kojeg proistječu zakonska obilježja kaznenog djela, vrijeme i mjesto počinjenja kaznenog djela, predmet na kojemu je i sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo te ostale okolnosti potrebne da se kazneno djelo što točnije odredi, te zakonski naziv kaznenog djela, s navođenjem odredaba Kaznenog zakona koje se na prijedlog tužitelja imaju primijeniti" (točke 2. i 3. stavka 1. članka 268. ZKP-a).

S obzirom na upućivanje u stavku 1. članka 343. ZKP-a na sadržaj optužnice, iz stavka 2. ispušten je dio koji se odnosi na trajanje pritvora do podnošenja optužnog akta.¹⁰

ZKP i dalje traži prijedlog u optužnom aktu da se okrivljenik proglasi krivim i osudi po zakonu, zbog toga što državni odvjetnik, a u određenim slučajevima niti privatni tužitelj, ne moraju biti prisutni na raspravi.¹¹

⁹ dio članka 268. koji se ima primijeniti i na sadržaj optužnog prijedloga propisuje da optužni akt treba sadržavati:

- "1) ime i prezime okrivljenika s osobnim podacima (članak 225.) i jedinstveni matični broj građana državljana Republike Hrvatske kao i podacima o tome nalazi li se i otkad u pritvoru ili se nalazi na slobodi, a ako je prije podizanja optužnice pušten na slobodu, koliko je proveo u pritvoru,
- 2) opis djela iz kojeg proistječu zakonska obilježja kaznenog djela, vrijeme i mjesto počinjenja kaznenog djela, predmet na kojemu je i sredstvo kojim je počinjeno kazneno djelo te ostale okolnosti potrebne da se kazneno djelo što točnije odredi,
- 3) zakonski naziv kaznenog djela, s navođenjem odredaba Kaznenog zakona koje se na prijedlog tužitelja imaju primijeniti,
- 4) naznaku suda pred kojim će se održati glavna rasprava,
- 5) prijedlog o dokazima koje treba izvesti na glavnoj raspravi, uz naznaku imena svjedoka i vještaka, spisa koje treba pročitati i predmeta koji služe za utvrđivanje činjenica."

¹⁰ jer je to propisano točkom 1. stavka 1. članka 268. ZKP-a

¹¹ stavci 1. i 2. članka 442. ZKP-a

Bitna novost je obveza tužitelja da u optužnom prijedlogu (ne i u privatnoj tužbi) predloži i vrstu i mjeru kaznenopravne sankcije čije izricanje traži. Naime, u skladu s jačanjem načela akuzatornosti bilo je nužno omogućiti i okrivljeniku koji priznaje sve točke optužbe da se suglasi s predloženom sankcijom (v. 2.5.). Pri tome je potrebno, ne samo zbog mogućeg nedolaska državnog odvjetnika na glavnu raspravu, nego i radi ekonomičnosti, da već u početku kaznenog postupka prijedlog sankcije bude određen i da se time već u prvoj fazi skraćenog postupka okrivljeniku omogući da se nakon priznanja kaznenog djela suglasi s predloženom sankcijom. Stoga je razumno očekivati da će i ova novina znatno pridonijeti ubrzanju većeg broja kaznenih postupaka.

2.3. Tijek glavne rasprave

Iako je i glavna rasprava u redovnom postupku u značajnijoj mjeri rekonstruirana, i u sumarni postupak unesene su izmjene kojima je cilj ubrzanje postupka.

U odnosu na pretpostavke za održavanje glavne rasprave novost je mogućnost njenog održavanja i u odsutnosti okrivljenika koji se samo očitovao o osnovanosti optužbe.¹² Ranija odredba koja je, uz uvjet da okrivljenikova nazočnost nije nužna (što je i dalje pretpostavka održavanja glavne rasprave u njegovoj odsutnosti), ovu mogućnost predviđala samo za slučaj da je on prije toga bio ispitan, bila je u većini slučajeva neprimjenljiva: osim ako je okrivljenik bio ispitan u prethodnom postupku (primjerice, tijekom provođenja istražnih radnji), pred sudom je mogao biti ispitan samo ako je priznao djelo, u kojem slučaju bi rijetko došlo do odgode glavne rasprave i potrebe da se ona kasnije provede u njegovoj odsutnosti, jer bi gotovo uvijek nakon njegovog priznanja bila donesena presuda. U situaciji kada se okrivljenik očitovao o optužbi na način da se ne smatra krivim trebao je biti ispitan na završetku dokaznog postupka, pa bi se, ako on u slučaju odgode glavne rasprave ne bi došao na njezin nastavak, rasprava morala odgoditi.

¹² stavak 3. članka 441. ZKP-a

Novela ZKP-a ovu situaciju rješava na način da je za održavanje glavne rasprave u odsutnosti okrivljenika, uz opću pretpostavku da njegova prisutnost nije nužna, uvjet da je bio ispitan ili se očitovao o osnovanosti optužbe. Budući da nova odredba ne određuje karakter ovog očitovanja, kasniju raspravu moguće je održati bez okrivljenika neovisno o tome je li se on očitovao na način da se smatra krivim ili da se ne smatra krivim, pa i kada se uopće nije očitovao o optužbi, ako je ranije ispitan.

Sljedeće odstupanje od redovnog postupka vidljivo je u odredbi stavka 2. članka 442. ZKP-a prema kojoj će se okrivljenik ispitati na početku dokaznog postupka neovisno o tome je li se očitovao o optužbi na način da se smatra krivim, ili da se ne smatra krivim. Ovom izmjenom otklonit će se potreba izvođenja brojnih dokaza za koje bi se, nakon ispitivanja okrivljenika koji je u očitovanju o optužbi poricao djelo, na završetku dokaznog postupka utvrdilo da su bili suvišni, jer bi tek tada sud našao da su okolnosti radi čijeg utvrđenja su ti dokazi provedeni nesporne (primjerice, kada okrivljenik poriče samo subjektivni element, a ne i počinjenje radnje kaznenog djela stavljenog mu na teret).

I redosljed ispitivanja okrivljenika, svjedoka i vještaka drugačiji je od onog u redovnom postupku: prema odredbi stavka 3. članka 442. ZKP-a pitanja prvi postavlja sudac odnosno predsjednik vijeća, a nakon toga stranke i to tako da okrivljenika najprije ispituje branitelj ako ga ima, a svjedoke i vještake ona stranka koja ih je predložila.

Odredba stavka 4. članka 442. ZKP-a predstavlja odstupanje od ograničenog inkvizitornog načela iz stavka 6. članka 320. ZKP-a¹³ jer ne nalaže i ocjenu "potpunosti" okrivljenikovog priznanja.

¹³ "Izjava optuženika prema odredbi stavka 4. ovoga članka, ne oslobađa sud dužnosti da izvodi i druge dokaze. Ako je optuženikovo priznanje na glavnoj raspravi potpuno i sukladno prije pribavljenim dokazima, sud će u dokaznom postupku izvesti samo one dokaze koji se odnose na odluku o kazni."

2.4. Snimanje tijeka glavne rasprave

Odredbe dosadašnjeg ZKP-a o doslovnom registriranju tijeka glavne rasprave u redovnom postupku predviđale su samo stenografsko bilježenje glavne rasprave ili njenog dijela za potrebe suda, a o takvom bilježenju je odluku, prema bivšem stavku 2. članka 313. ZKP-a, donosio predsjednik vijeća. Međutim, stenografsko bilježenje tijeka glavne rasprave nije utjecalo na sadržaj zapisnika o glavnoj raspravi koji se, i kada je bilo određeno takvo bilježenje, trebao sačinjavati u identičnom opsegu kao da stenografiranja nije bilo, a prijepis stenografskih bilješki se uvijek morao sačiniti i priložiti zapisniku.

Izmjena stavka 2. članka 313. ZKP-a je u redovnom postupku predvidjela snimanje tijeka glavne rasprave tehničkim uređajem i prijepis zvučne snimke, ali je i članku 315. tog Zakona dodan stavak 5. prema kojemu se u zapisnik o snimanoj glavnoj raspravi unose samo važne izjave stranaka i bitni dijelovi iskaza optuženika, svjedoka ili vještaka. Međutim, i dalje postoji beziznimna obveza prepisivanja u redovnom postupku zvučne snimke, a taj prijepis postaje sastavni dio zapisnika o glavnoj raspravi.

Na sačinjavanje zapisnika "troši" se znatni dio trajanja glavne rasprave, u zapisnik nije moguće u cijelosti kvalitetno unijeti i u njemu opisati sva zbivanja na raspravi, a česte su i primjedbe sudionika na sadržaj takvog zapisnika koje opterećuju postupak i glavnu raspravu.

Jedna od specifičnosti skraćenog postupka je relativno mali broj žalbi protiv presuda, a česta su i odricanja od prava na žalbe protiv presuda, u kojim slučajevima ne postoji nužnost prepisivanja zvučne snimke tijeka glavne rasprave (koja se u redovnom postupku, s obzirom na težinu kaznenih djela koja su predmet optužbe kao i težinu sankcija koje se puno češće izriču, ne može otkloniti).

Zbog svih ovih razloga ukazala se mogućnost redukcije kako zapisnika o glavnoj raspravi koja se u skraćenom postupku snima, tako i potrebe prepisivanja zvučne snimke glavne rasprave.

Pri izradi ovih propisa vodilo se računa o nužnosti ostavljanja "pisanog traga" o samoj raspravi, ali i nužnosti da se zvučna snimka rasprave prepíše u dva slučaja: kada je izrečena kazna zatvora i kada nakon donošenja prvostupanjske odluke slijedi drugostupanjski postupak.

2.4.1. Snimanje tijekom glavne rasprave i zapisnik o glavnoj raspravi

Prema odredbi stavka 1. članka 440.a, odluku o snimanju tijekom glavne rasprave zvučnim ili drugim tehničkim uređajima¹⁴ donosi vijeće¹⁵ ili sudac pojedinac.¹⁶

Odluka o snimanju tijekom glavne rasprave moći će se donijeti samo na onim općinskim sudovima koji će biti tehnički opremljeni za takvo snimanje.

Propisivanje tehničkih uvjeta i načina zvučnog snimanja te zaštite snimke od brisanja i oštećenja zadaća je ministra nadležnog za poslove pravosuđa.¹⁷ Pri određivanju standarda snimanja i nužne opreme bit će potrebno voditi računa da snimanje glavne rasprave treba omogućiti ne samo vjerno registriranje govora svakog od sudionika u postupku (suda, stranaka, branitelja, oštećenika, svjedoka, vještaka, stručnih osoba i drugih) nego i mogućnost njihovog razlikovanja, da treba osigurati dvostruko snimanje (za slučaj tehničkog kvara jednog sustava), kao i zaštitu snimke od slučajnog ili namjernog brisanja i oštećenja snimke čija

¹⁴ i ovi "drugi tehnički uređaji" - primjerice, video-snimanje - moraju, dakako, osigurati i zvučnu snimku glavne rasprave

¹⁵ a ne, kako je to određeno za redovni postupak, predsjednik vijeća

¹⁶ i to bez prijedloga stranaka

¹⁷ Iako se u svim mjerama usmjerenima na poboljšanje stanja u pravosuđu govori o potrebi materijalnih ulaganja u pravosuđe koja bi uključivala i materijalna sredstva potrebna za nabavljanje opreme za snimanje glavnih rasprava, rukovanje tom opremom i njeno održavanje, Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, usprkos skorom proteku roka od šest mjeseci iz članka 193. Novele ZKP-a, još nije donijelo odgovarajuće propise. Ostaje nada da će to uskoro biti učinjeno te da će se, s relativno malim ulaganjima, posebno na onim sudovima koji niz godina registriraju velike zaostatke upravo u kaznenim predmetima, omogućiti ažurnije ispunjavanje zadaće suđenja.

kvaliteta mora biti takva da omogućava prijepis koji će vjerno reproducirati tijek glavne rasprave.

Zapisnik o glavnoj raspravi čiji tijek je sniman sadržava samo odluke suda i važne izjave stranaka¹⁸ te navođenje dokaza izvedenih na glavnoj raspravi. Iz usporedbe ove odredbe stavka 2. članka 440.a ZKP-a s odredbom stavka 5 članka 315. istog Zakona vidljivo je da se u zapisnik o snimanoj glavnoj raspravi u sumarnom postupku ne unosi sadržaj iskaza na glavnoj raspravi ispitanih osoba, već samo nabranje onih dokaza koji su na glavnoj raspravi i provedeni.¹⁹

Bitna novost je i mogućnost da zapisnik o glavnoj raspravi čiji tijek se snima može voditi sudski savjetnik ili sudački vježbenik. "Vođenje zapisnika" ovdje ne znači njegovo pisanje po diktatu suca, nego upisivanje u obrazac zapisnika (kojega također treba propisati ministar nadležan za poslove pravosuđa) izjava stranaka, odluka suda i navođenje izvedenih dokaza. To, dakako, ne isključuje mogućnost da sudac provjerava jesu li, primjerice, sve važne izjave unesene u zapisnik, odnosno da ih sam ne izdiktira vježbeniku ili savjetniku.²⁰

2.4.2. Kada se snimka prepisuje

Prepisivanje zvučne snimke tijeka glavne rasprave u skraćenog postupku, za razliku od redovnog postupka, nije predviđeno kao pravilo, nego kao iznimka. Već je ranije istaknuto da relativno mali broj žalbi protiv presuda i česta odricanja od prava na žalbu protiv presude objektivno otklanjaju potrebu (ne uvijek

¹⁸ važe izjave stranaka su, primjerice: tužiteljeva izmjena na glavnoj raspravi prijedloga kaznene sankcije (inače sadržanog u optužnom prijedlogu), očitovanje okrivljenika o optužbi, suglasnost stranaka o čitanju zapisnika o ranijem ispitivanju svjedoka i vještaka, suglasnost okrivljenika s predloženom sankcijom, odustanak tužitelja od optužbe, traženje pisanog opravka presude, odricanje od prava na žalbu protiv presude i sl.

¹⁹ to se, osim navođenja svjedoka i vještaka koji su ispitani, odnosi i na dokumente koji su pročitani

²⁰ ovdje je potrebno naglasiti da je vođenje zapisnika od strane sudačkog vježbenika ili sudskog savjetnika, naravno pod nadzorom suca, vrijedno edukativno sredstvo koje bi trebalo pridonijeti njegovoj pripremi za posao suca

jednostavnog) prepisivanja snimke u slučajevima kada su stranke zadovoljne presudom.

ZKP predviđa obvezatno prepisivanje zvučne snimke glavne rasprave u tri slučaja: kada je okrivljeniku izrečena kazna zatvora (zbog težine sankcije) i kada je najavljena ili podnesena žalba (za potrebe drugostupanjskog suda i za potrebe stranaka).

Stavkom 9. članka 442. ZKP-a propisan je i instruktivni rok od tri radna²¹ dana za prepisivanje zvučne snimke.²²

2.4.2.1. Izricanje kazne zatvora

Izricanje kazne zatvora u skraćenom je postupku rijetko. S obzirom na težinu ove kazne ukazuje se opravdanim uvijek kad je ona izrečena prepisati snimku glavne rasprave, a napominje se i da ZKP tada predviđa i obvezu suda da izradi pismeni otpravak presude s potpunim obrazloženjem, odnosno s obrazloženjem kazne (čak i kad se stranke odreknu od prava na žalbu).²³

2.4.2.2. Najava žalbe protiv presude

Prepisivanje snimke predviđeno je i kada osobe ovlaštene na podnošenje žalbe podnesu žalbu protiv presude ili najave podnošenje te žalbe.

Institut najave žalbe protiv presude novina je u ZKP-u koja je uvedena upravo zbog mogućnosti provođenja glavne rasprave u odsutnosti državnog odvjetnika i okrivljenika.

²¹ određivanje roka u radnim danima novost je u ZKP-u, ali je ovdje potrebna jer bi u protivnom bile česte situacije da rok određen u danima protekne i prije zaprimanja u referadu najave žalbe (rok bi, primjerice, u slučaju predaje najave žalbe sudu u petak istekao u ponedjeljak)

²² Naime, i uz kvalitetno zvučno snimanje glavne rasprave ne može se isključiti mogućnost da pojedini dijelovi snimke - npr. zbog istovremenog govora više sudionika u postupku - budu teže razumljivi; prepisivanje zvučne snimke kratko vrijeme nakon održane rasprave omogućit će lakše razaznavanje takvih dijelova snimke i osigurati vjernost prijepisa.

²³ stavak 7. članka 442. ZKP-a

Naime, kada su osobe ovlaštene na podnošenje žalbe nazočne glavnoj raspravi, one su u mogućnosti i neposredno se upoznati sa sadržajem izvedenih dokaza, ali ako su odsutne, a zapisnik o glavnoj raspravi im, s obzirom na ranije navedeno, ne pruža informacije i o sadržaju dokaza na temelju kojih je donesena presuda (a one te informacije neće crpiti niti iz pisanog otpravka presude koji, u slučajevima određenima stavkom 7. članka 442. ZKP-a, ne mora sadržavati obrazloženje), treba im omogućiti upoznavanje s provedenim dokazima. Rok za podnošenje žalbe protiv presude koji u skraćenom postupku iznosi osam dana²⁴ ukazuje se prekratkim za prepisivanje snimke, dostavljanje prijepisa strankama i njihovo sastavljanje žalbe.²⁵

Zbog iznesenog je uveden institut najave žalbe kao akta stranke (odnosno ovlaštenika na podnošenje žalbe) kojim se inicira prepisivanje zvučne snimke tijekom glavne rasprave i dostavljanje toj osobi prijepisa te snimke, a stavkom 4. članka 442.a ZKP-a određeno je da joj navedeni rok od osam dana za (najavljenju) žalbu počinje teći tek od dostave prijepisa snimke.

Stavkom 5. članka 442.a propisano je da se nepravovremena najava žalbe smatra žalbom protiv presude. Ako je podnesak kojega stranka nazove "najavom žalbe" podnesen i izvan roka za žalbu, bit će odbačen kao nepravovremena žalba.

2.4.2.3. Podnošenje žalbe protiv presude

Najava žalbe nije pretpostavka podnošenja žalbe.

Naime, stranka i branitelj koji su bili nazočni glavnoj raspravi ne samo da su neposredno upoznati sa sadržajem izvedenih dokaza, nego su, prema odredbi stavka 4. članka 299. ZKP-a, ovlašteni sami tonski snimati tijekom rasprave, pa tu snimku mogu kasnije koristiti i za reprodukciju i analizu na raspravi izvedenih

²⁴ stavci 1. i 4. članka 442.a ZKP-a

²⁵ prepisivanje snimke ne bi uvijek bilo moguće odmah obaviti, a trajanje tog prepisivanja išlo bi nauštrb roka za žalbu

dokaza u obrazloženju žalbe. Osim toga, stranka može podnijeti žalbu protiv presude samo zbog odluke o kaznenim sankcijama i obrazlagati je, primjerice, okolnostima počinjenja kaznenog djela za koje je okrivljenik proglašen krivim ili podacima o ranijoj (ne)osuđivanosti okrivljenika, za što joj nije potrebna reprodukcija sadržaja na raspravi provedenih dokaza.

Zbog toga se može zaključiti da će u relativno velikom broju slučajeva i bez najava biti podnošene žalbe protiv presuda donesenih na glavnim raspravama čiji tijek je sniman. I u tim slučajevima je nužno prepisati snimke, ali tada isključivo za potrebe drugostupanjskog suda.

Naime, zapisnik o glavnoj raspravi čiji tijek je sniman reduciranog je sadržaja i kao takav ne sadrži podatke potrebne drugostupanjskom sudu za pravilno odlučivanje povodom žalbe, čak i kada se, primjerice, žalbom pobija odluka o kaznenoj sankciji, budući da i u tom slučaju on po službenoj dužnosti pazi na neke povrede odredaba kaznenog postupka.

Zbog toga je stavkom 9. članka 442. ZKP-a propisano obvezno prepisivanje snimke tijekom glavne rasprave i kada je protiv presude podnijeta žalba.

2.4.2.4. Ostali slučajevi prepisivanja snimke

ZKP ne određuje druge slučajeve prepisivanja zvučne snimke tijekom glavne rasprave, ali je očigledno da će postojati i drugi slučajevi osim navedenih u kojima će sudac trebati naložiti takvo prepisivanje.

Primjerice, glavna rasprava koja se snima može biti odgođena i nakon toga započeti iznova. Ako su na ranijoj raspravi bili izvedeni dokazi koje je potrebno koristiti i u novoj raspravi (primjerice, ako je bio ispitan svjedok), dvije su mogućnosti: da sud na novoj raspravi reproducira dio snimke ranije glavne rasprave na kojem je registriran iskaz svjedoka, u kojem slučaju bi i snimka nove rasprave sadržavala reprodukciju ranijeg ispitivanja svjedoka, pa bi i prijepis snimke nove rasprave sadržavao iskaz svjedoka; druga je mogućnost da se snimka prve rasprave prepíše nakon odluke o odgoditi te da se na novoj raspravi pročita odgovarajući dio prijepisa te snimke. U ovom drugom slučaju faktički bi se

dva puta prepisivala snimka iskaza svjedoka (jednom izvorni, a drugi put pročitani iskaz). Koju od tih mogućnosti koristiti, stvar je procjene suca.

Postoji i mogućnost da na glavnoj raspravi čiji tijek je sniman (a na kojoj nije donesena presuda) sud donese rješenje protiv kojega stranke imaju pravo žalbe, primjerice rješenje o izdvajanju nezakonitog dokaza. Ako se ta odluka temelji upravo na dokazu koji je izveden na glavnoj raspravi i čiji sadržaj je potreban drugostupanjskom sudu da ocijeni osnovanost žalbe protiv pobijanog rješenja, bilo bi nužno naložiti prepisivanje snimke glavne rasprave odmah po zaprimanju žalbe. Međutim, ako pobijano rješenje nije u vezi s radnjama provedenima na glavnoj raspravi, prepisivanje snimke njenog tijeka nije potrebno.

Konačno, drugostupanjski sud, ako prijepis snimke glavne rasprave smatra potrebnim za odluku o žalbi (protiv nekog rješenja, a ne protiv presude), može od suda prvog stupnja zatražiti prepisivanje snimke.

Iako su izvanredni pravni lijekovi u skraćenom postupku rijetkost, moguće je da se i povodom nekog od njih ukaže potreba prepisivanja zvučne snimke glavne rasprave, što će ocijeniti sud koji postupuje po tom pravnom lijeku.

2.5. Suglasnost stranaka o vrsti i mjeri kaznenopravne sankcije

Kako je već navedeno, novost u sadržaju optužnog prijedloga je navođenje vrste i mjere kaznenopravne sankcije čije izricanje tužitelj traži.²⁶

Stavkom 5. članka 442. ZKP-a predviđena je mogućnost da se okrivljenik suglasi s ovakvim prijedlogom sankcije.

Uvjet takve okrivljenikove suglasnosti je da se on očitovao krivim u odnosu na sve točke optužbe te da sud nakon ispitivanja okrivljenika njegovo priznanje ocijeni sukladnim do tada prikupljenim (a ne nužno i provedenim) dokazima. Dakle, okrivljenik ne može poreći optužbu, a "podredno" se suglasiti sa sankcijom koju je predložio tužitelj.

²⁶ stavak 1. članka 434. ZKP-a

Prijedlog kaznenopravne sankcije je, kako je navedeno, obvezni sadržaj optužnog akta, ali nije isključeno pravo tužitelja da tim prijedlogom i kasnije disponira te da ga, u skladu s rezultatima dokaznog postupka, promijeni i do okončanja glavne rasprave. Iako ZKP to izričito ne navodi, treba zaključiti da tužitelj ne može, nakon što je okrivljenik očitovao svoju suglasnost s predloženom sankcijom, izmijeniti taj prijedlog u strožu sankciju.

Posljedica okrivljenikove suglasnosti s tužiteljevim prijedlogom sankcije je ograničena vezanost suda za takav prijedlog. Naime, sud tada u presudi ne smije izreći drugu vrstu kaznenopravne sankcije niti veću mjeru kazne od predložene, ali može izreći kaznu manju od one o kojoj su se stranke sporazumjele.²⁷

ZKP ne isključuje niti ograničava ni tužiteljevo, a niti okrivljenikovo pravo žalbe protiv presude zbog odluke o kaznenim sankcijama ako sud presudom u potpunosti usvoji suglasan prijedlog stranaka²⁸, a nedvojbeno je pravo tužitelja da se žali protiv presude kojom je, povodom suglasnog prijedloga stranaka, okrivljeniku izrečena kazna manja od predložene. Jasno je i da izricanju kazne strože od predložene, s obzirom na vezanost suda prijedlogom o vrsti sankcije i najvećoj mjeri kazne, nema mjesta niti u drugostupanjskom postupku, a pri odluci o okrivljenikovo žalbi protiv presude drugostupanjski sud će svakako imati u vidu i njegovu suglasnost s prijedlogom tužitelja.

2.6. Obrazloženje presude

Izrada obrazloženja u pisanom otpravku presude zahtijevan je dio sudačkog posla, ne samo po potrebnom znanju i trudu, nego i po vremenu koji se ulaže u

²⁷ Presuda istražnog suca i ova nagodba bitne su novosti u našem kaznenom procesnom pravu. Treba se nadati da će i državno odvjetništvo biti realno pri predlaganju sankcija te time pridonijeti i bržem i efikasnijem rješavanju većeg broja ovakvih kaznenih postupaka.

²⁸ Ipak je za očekivati da se stranke i odreknu prava na žalbu protiv presude kojom se prihvaća njihov suglasni prijedlog

izlaganje nespornih i spornih²⁹ činjenica, ocjenu vjerodostojnosti dokaza, iznošenje razloga pravnih shvaćanja i primjene zakonskih odredaba, obrazlaganje kaznenopravnih sankcija i svih drugih okolnosti navedenih u stavcima 6. do 9. članka 359. ZKP-a.

Stoga proširenje slučajeva u kojima nije potrebno izraditi obrazloženje presude u njenom pisanom otpravku predstavlja mjeru koja će omogućiti da suci više vremena posvete najvažnijem dijelu svog posla - održavanju rasprava i donošenju presuda, čime će se povećati učinkovitost i brzina kaznenih postupaka.

ZKP potrebu obrazlaganja presude sada čini ovisnom o:

- izrečenoj kaznenopravnoj sankciji te
- dispozicijama stranaka (i oštećenika), i to:
 - odricanju od prava na žalbu protiv presude i
 - traženju pisanog obrazloženja presude.

Naime, ako je presudom izrečena kazna zatvora, pismeno izrađena presuda uvijek mora sadržavati obrazloženje;³⁰ međutim, ako se stranke i oštećenik koji ima pravo žalbe protiv presude odreknu od prava na žalbu protiv takve presude, to obrazloženje neće sadržavati sve dijelove navedene u stavcima 6. do 8. članka 359. ZKP-a, već će se u njemu samo navesti koje je okolnosti sud uzeo u obzir pri odmjeravanju kazne (...) kojima se razlozima vodio kad je ustanovio da kaznu treba ublažiti, izreći sigurnosnu mjeru ili oduzimanje imovinske koristi (...).³¹

²⁹ novost je u stavku 7. članka 359. ZKP-a koji regulira sadržaj obrazloženja presude i distinkcija činjenica na sporne i nesporne s obzirom na potrebu izlaganja jednih i razloga utvrđenja drugih; međutim, ovo nije u znatnijoj mjeri reduciralo obrazlaganje presuda niti u redovnim, niti u skraćenom postupku

³⁰ stavak 7. članka 442. ZKP-a

³¹ stavak 3. članka 442.a u vezi sa stavkom 8. članka 359. ZKP-a

Ako presudom nije izrečena kazna zatvora, a stranke i oštećenik se odreknu prava na žalbu protiv presude, pismeno izrađena presuda koja će im se dostaviti neće uopće imati obrazloženje.³²

Ako se stranke i oštećenik nakon objave presude ne odreknu prava na žalbu, a ne zahtijevaju njen pisani otpравak s obrazloženjem, sudac će u zapisnik o glavnoj raspravi unijeti kratko obrazloženje presude (koje je u smislu stavka 2. članka 356. ZKP-a i inače dužan priopćiti nakon objave), a strankama će biti dostavljena pisano izrađena presuda koja ne mora sadržavati obrazloženje.³³ Rok za izradu i otpremanje takve presude (bez obrazloženja) je tri radna dana.³⁴

Ako stranke i oštećenik nakon objave presude zahtijevaju njen pisani otpравak s obrazloženjem, sudac će presudu izraditi u skladu s odredbama članka 358. i 359. ZKP-a.

Napominje se da bi sudac, u skladu s odredbom članka 13. ZKP-a, bio dužan poučiti neuke sudionike u postupku (okrivljenika i oštećenika) o pravu da zahtijevaju pisani otpравak presude s obrazloženjem i o posljedicama propuštanja takvog zahtjeva.

2.7. Žalbeni postupak

Od novosti u žalbenom postupku valja ponovno ukazati na odredbu prema kojoj rok za žalbu protiv presude donesene na glavnoj raspravi čiji tijek je sniman, ako je najavljena žalba (v. 2.4.2.2.), počinje teći od dostave prijepisa snimke glavne rasprave.³⁵

Novela ZKP-a uvela je i dvije nove apsolutno bitne povrede odredaba kaznenog postupka:

³² stavak 3. članka 442.a ZKP-a; u tom slučaju stranke i oštećenik ne mogu niti zahtijevati pisani otpравak presude s obrazloženjem

³³ Međutim, iz ove dikcije proizlazi da pisano izrađena presuda može sadržavati obrazloženje.

³⁴ stavak 7. članka 442. ZKP-a

³⁵ stavak 4. članka 442.a ZKP-a

- ako prijepis presude koji ne sadrži obrazloženje jer ga stranke i oštećenik nisu zahtijevali nije napisan i otpremljen u roku od tri radna dana te
- ako je tijekom glavne rasprave snima, a zvučna snimka glavne rasprave, a nije prepisana iako je to trebalo biti učinjeno.

U odnosu na prvu navedenu povredu valja istaći da danas većina sudova koristi računala i za bilježenje tijeka glavne rasprave, pa relativno kratki rok od tri (radna) dana neće, s obzirom da ova presuda ne sadrži obrazloženje, predstavljati opterećenje za prvostupanjski sud;³⁶ osim toga, ako i protekne taj rok, sudac u pisanom otpravku presude može izraditi i obrazloženje, čime otklanja ovu bitnu povredu odredaba kaznenog postupka.

Zvučna snimka glavne rasprave, prema odredbi stavka 9. članka 442. ZKP-a, treba biti prepisana ako je okrivljeniku izrečena kazna zatvora, ako su stranke i oštećenik koji ima pravo na žalbu protiv presude pravovremeno najavili žalbu i ako je podnesena žalba protiv presude.

³⁶ Razlog uvođenja ove bitne povrede je želja za pravovremenim prikazivanjem rezultata rada sudova.

3. Novosti u postupku prema okrivljenicima s duševnim smetnjama

Neusklađenost odredaba ranije Glave XXVIII. ZKP-a u dijelu u kojem se odnosila na osobe s duševnim smetnjama³⁷ s Ustavom Republike Hrvatske i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kao i s tada važećim odredbama Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama³⁸ te podnormiranost ovog područja bili su razlozima značajnih izmjena ne samo ovog postupka i ostalih odredaba ZKP-a vezanih uz osobe s duševnim smetnjama nego i Glave VII. ZZODS-a koja je uslijedila kratko vrijeme nakon Novele ZKP-a radi cjelovite i sustavne pravne regulative ovog područja.

Nova Glava XXVIII. ZKP-a više ne sadrži odredbe o postupanju prema osobama koje su kazneno djelo počinile u stanju smanjene ubrojivosti ili pod djelovanjem ovisnosti o alkoholu i drogama (jer postupak koji se prema njima nije posebni postupak, već redovni kazneni postupak u kojem se samo dodatno utvrđuju činjenice koje mogu biti relevantne za primjenu odgovarajućih odredbi KZ-a o sigurnosnim mjerama ili odmjeravanju kazne),³⁹ a niti odredbe o postupanju prema okrivljenicima za koje se tijekom kaznenog postupka utvrdi da imaju duševne smetnje (a ne radi se o osobama koje se tereti za počinjenje protupravnog djela u stanju neubrojivosti),⁴⁰ već samo odredbe o postupku prema osobama kojima se stavlja na teret počinjenje u stanju neubrojivosti protupravne

³⁷ naziv prvog dijela te Glave bio je: "Postupak prema osobama koje su duševno obolile, te osobama koje su kazneno djelo počinile u stanju neubrojivosti, smanjene ubrojivosti ili pod djelovanjem ovisnosti o alkoholu i drogama"

³⁸ "Narodne novine" broj 111/97, 128/99, 79/02; nastavno: ZZODS

³⁹ raniji članci 461. i 462. ZKP-a

⁴⁰ raniji stavak 1. članka 456. i stavak 1. članka 199. ZKP-a

radnje (i samo na njih se odnosi nastavno korišteni termin "osoba s duševnim smetnjama").⁴¹

Osim ukazivanja na osnovne promjene ovog posebnog postupka, potrebno je ukazati i na izmjene pojedinih odredbi Općeg dijela ZKP-a, odnosno prethodnog postupka, a koje su povezane s ovim postupkom prema osobama s duševnim smetnjama.

3.1. Opće odredbe ZKP-a o osobama s duševnim smetnjama

U prvome dijelu ZKP-a (Opće odredbe) dopunjena je definicija okrivljenika u točki 2. članka 170. na način da je određeno da je okrivljenik "i osoba s duševnim smetnjama prema kojoj se prema odredbama ovoga Zakona, vodi poseban postupak".

Ovdje valja ukazati i na izmjenu odredbe stavka 3. članka 42. ZKP-a kojom je uloga državnog odvjetnika precizirana na način da je navedeno da on i "pokreće posebne postupke i sudjeluje u posebnim postupcima kada je to predviđeno zakonom".⁴²

Novela ZKP-a uvela je izmjenom odredbe stavka 1. članka 199. i raspravnu nesposobnost okrivljenika⁴³, ali se ovaj termin spominje tek u stavku 2. istog članka, gdje se određuje da se istraga, ako istražni sudac utvrdi da je okrivljenik raspravno nesposoban zbog duševnih smetnji, a državni odvjetnik je stavio prijedlog iz članka 456. stavka 3. toga Zakona, neće prekinuti. Raspravna nesposobnost okrivljenika navedena je i u stavku 1. članka 309. ZKP-a kao razlog odgode glavne rasprave.

⁴¹ napominje se da su u posebne glave izdvojeni i postupci za oduzimanje imovinske koristi te za opoziv uvjetne osude

⁴² u odnosu na postupak prema osobama s duševnim smetnjama napominje se da to nije samo poseban postupak normiran Glavom XXVIII. ZKP-a, već i postupak propisan u Glavi VII. ZZODS-a u kojem državni odvjetnik također sudjeluje (v. 3.3.).

⁴³ "Istražni će sudac rješenjem prekinuti istragu ako je okrivljenik zbog zdravstvenih smetnji nesposoban sudjelovati u postupku."

Napominje se da je Novelom ZKP-a ukinut ranije mogući tzv. preventivni smještaj raspravno nesposobnih okrivljenika s duševnim smetnjama koji je predviđao mogućnost da neka osoba protiv koje je tek pokrenut kazneni postupak (dakle, povodom sumnje u počinjenje kaznenog djela) odlukom kaznenog suda bude "upućena" sudu nadležnom prema ZZODS-u i u postupku pokrenutom pred tim sudom bude prisilno hospitalizirana, neovisno o kasnijem ishodu kaznenog postupka (koji je mogao završiti obustavom ili oslobađajućom presudom).⁴⁴

Izmjena članka 264. ZKP-a koji se odnosi na vještačenje psihijatrijskim pregledom okrivljenika značajna je zbog propisivanja obveze vještaka da se, ako utvrdi neubrojivost okrivljenika, očituje i o stupnju vjerojatnosti da bi on zbog duševnih smetnji mogao počinuti teže kazneno djelo.⁴⁵ Međutim, traženje mišljenja vještaka i o ovoj okolnosti trebalo bi biti sadržano već i u nalogu istražnog suca kojim se određuje psihijatrijsko vještačenje, jednako kao i traženje očitovanja o raspravnoj sposobnosti okrivljenika u smislu stavka 5. tog članka.⁴⁶

Napominje se i da je stavkom 3. članka 111. ZKP-a propisano da će okrivljenik protiv kojega je određen pritvor iz osnova navedenog u članku 458. stavku 1. ZKP-a biti upućen u bolnicu za osobe lišene slobode ili odgovarajuću psihijatrijsku ustanovu, što je u skladu s tumačenjima članka 5. stavka 1. (e). Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950. godine.⁴⁷

⁴⁴ raniji stavak 1. članka 456. i stavak 1. članka 199. ZKP-a

⁴⁵ ova okolnost nije relevantna samo radi ocjene postojanja uvjeta za prisilni smještaj prema članku 44. ZZODS-a (čija formulacija, međutim, ne prati ZKP, što će nastavno biti objašnjeno), već i radi određivanja pritvora temeljem stavka 1. članka 458. ZKP-a

⁴⁶ To, nažalost, nije uvijek slučaj pa se događa da nalazi i mišljenja vještaka psihijatra izrađeni tijekom istrage ne sadrže mišljenje vještaka o opasnosti okrivljenika niti o njegovoj raspravnoj sposobnosti, zbog čega je potrebno tražiti dopune vještačenja nakon podnošenja optužnice odnosno prije određivanja glavne rasprave.

⁴⁷ v. Đurđević, Zlata (2002) Pravni položaj počinitelja kaznenih djela s duševnim smetnjama, Zagreb, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, 231-233, 247-248

3.2. Poseban postupak prema okrivljenicima s duševnim smetnjama

3.2.1. Opće odredbe o ovom postupku

Najvažnija promjena ove Glave ZKP-a uvođenje je u kazneni postupak odluke o prisilnom smještaju osoba koje su u stanju nebrojivosti počinile protupravno djelo⁴⁸, a takvo postupovno rješenja omogućila je dopuna stavka 1. članka 40. KZ-a prema kojoj nebrojiva osoba može biti smještena u psihijatrijsku ustanovu prema odredbama Zakona o zaštiti osoba sa duševnim smetnjama.⁴⁹

Stavkom 1. članka 456. ZKP-a predviđeno je da se na postupak prema osobama koje su u vrijeme počinjenja protupravnog djela bile nebrojive supsidijarno primjenjuju odredbe ZKP-a.⁵⁰

Jedini ovlašteni tužitelj u ovom postupku je državni odvjetnik, a on ga pokreće optužnicom (isključena je, dakle, primjena odredaba o skraćenom postupku) koja mora sadržavati i zahtjev da sud utvrdi da je okrivljenik u stanju nebrojivosti počinio protupravno djelo te da mu odredi prisilni smještaj.⁵¹

Stavkom 3. članka 457. ZKP-a propisana je osobita žurnost u postupanju u ovim predmetima.

3.2.2. Glavna rasprava

Glavna rasprava povodom ove optužnice državnog odvjetnika može biti održana u odsutnosti okrivljenika, ako je on raspravno nesposoban zbog duševnih smetnji⁵², ali je u tom slučaju propisana i obveza predsjednika vijeća da prije glavne

⁴⁸ ovime je ublažena neusklađenost ZKP-a s materijalnopravnim propisima (stavak 2. članka 40. KZ-a govori o osobi koja je "u vrijeme ostvarenja zakonskih obilježja kaznenog djela" bila nebrojiva)

⁴⁹ članak 10. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona - "Narodne novine" broj 129/00

⁵⁰ ranije je to bilo parcijalno regulirano člankom 462. ZKP-a

⁵¹ stavak 1. članka 457. ZKP-a

⁵² dakle, nije moguće raspravu održati u odsutnosti okrivljenika ako je njegova raspravna nesposobnost posljedica bolesti koja nije u vezi s njegovim duševnim smetnjama

rasprave pokuša ispitati okrivljenika.⁵³ Ovo proizlazi iz europskim konvencijskim normama priznatog okrivljenikovog prava na osobno saslušanje⁵⁴. To ispitivanje, kojemu je cilj da se sud i neposredno, iako u pravilu i prije glavne rasprave raspolože mišljenjem vještaka psihijatra, uvjeri u raspravnu (ne)sposobnost okrivljenika,⁵⁵ moguće je obaviti u sudnici prije početka glavne rasprave ako je zdravstveno stanje okrivljenika takvo da je moguće osigurati njegovu nazočnost u sudu, ali i na drugome mjestu - u njegovom domu ili u psihijatrijskoj ustanovi u koju je on smješten (npr. u slučaju primjene stavka 1. članka 458. te stavka 3. članka 111. ZKP-a).

O glavnoj raspravi potrebno je izvijestiti (dakle - poslati obavijest o raspravi, a ne poziv) okrivljenikovog zakonskog zastupnika, a ako ga nema, optuženikovog bračnog ili izvanbračnog druga, odnosno najbližeg srodnika.⁵⁶

Od raspravno sposobnog okrivljenika neće se, dakako, zatražiti da se očituje o krivnji u smislu stavka 4. ili stavka 7. članka 320. ZKP-a jer osoba koja je u stanju neubrojivosti počinila protupravno djelo ne može biti kriva⁵⁷, ali će se njegov branitelj ili on očitovati je li okrivljenik počinio protupravno djelo, dakle, je li počinio radnje opisane u optužnici.⁵⁸

Ako je okrivljenik zbog duševnih smetnji raspravno nesposoban (pa se uslijed toga rasprava održava u njegovog odsutnosti), smatrat će se da poriče osnovanost optužbe, a zapisnici o njegovom ranijem ispitivanju će se pročitati.⁵⁹

⁵³ stavak 4. članka 459. ZKP-a detaljnije normira pretpostavke takvog ispitivanja raspravno nesposobnog okrivljenika

⁵⁴ V. Đurđević, 2002, 228-229

⁵⁵ a o toj okolnosti mora ispitati vještaka i prema odredbi stavka 6. članka 459. ZKP-a

⁵⁶ stavak 1. članka 459. ZKP-a

⁵⁷ stavak 1. članka 40. KZ-a

⁵⁸ stavak 2. članka 459. ZKP-a

⁵⁹ stavci 3. i 5. članka 459. ZKP-a

3.2.3. Presuda i rješenje o prisilnom smještaju

Uvjet za prisilni smještaj u psihijatrijsku ustanovu okrivljenika za kojega sud utvrdi da je u stanju nebrojivosti počinio protupravno djelo je, prema članku 44. ZZODS-a, da on ima teže duševne smetnje i da je opasan za okolinu. Stavkom 2. istog članka ta opasnost određena je kao "visoki stupanj vjerojatnosti da bi ta osoba zbog duševnih smetnji zbog kojih je nastupila njezina nebrojivost mogla ponovno počiniti kazneno djelo za koje je zapriječena kazna zatvora u trajanju od najmanje tri godine."

Razumljiva je želja zakonodavca da naglasi da samo ozbiljna opasnost može predstavljati temelj prisilnog smještaja u psihijatrijsku ustanovu kao lišenja slobode koje predstavlja narušavanje njegovih osnovnih ljudskih prava. I prigovor da "opasnost od ponovnog počinjenja *težeg* kaznenog djela" možda nije dovoljno određeni pravni standard, ima određenu težinu.⁶⁰

Međutim, teško je očekivati da će se vještak psihijatar u svom nalazu i mišljenju koje, kako je već rečeno, treba sadržavati i ocjenu o opasnosti nebrojivog okrivljenika, moći tako konkretno izjasniti i o vrsti i obliku kaznenog djela koje bi okrivljenik mogao u budućnosti počiniti kako to traži citirana odredba stavka 2. članka 44. ZZODS-a.

Stoga je za očekivati da će ovakvo određivanje uvjeta prisilnog smještaja nebrojivog okrivljenika izazvati probleme u tim postupcima, ali valja naglasiti da, ako takva aktualna opasnost trenutno i ne postoji u znatnijoj mjeri (posebno u situaciji kada je osoba s duševnim smetnjama trenutno u liječničkom tretmanu i kada je, upravo zbog liječenja na slobodi ili u zdravstvenoj ustanovi ta opasnost reducirana), ispitivanjem vještaka psihijatra treba provjeriti postoji li ozbiljna vjerojatnost da će okrivljenik u budućnosti, ako se liječnički tretman prekine,

⁶⁰ i jasno je da niti izvjesnost da će neka osoba s duševnim smetnjama (primjerice skriboman ili kverulant) činiti isključivo bagatelna kažnjiva djela ne može biti osnov za njezinu prisilnu hospitalizaciju

ugroziti druge, odnosno mogu li se tada njegove duševne smetnje razviti do stupnja u kojem bi on postao opasan.

Dakle, ako sud s potrebnim stupnjem izvjesnosti utvrdi da je okrivljenik u stanju nebrojivosti počinio protupravno djelo, da ima teže duševne smetnje i da je opasan za okolinu, a državni odvjetnik je u optužnici postavio i zahtjev iz stavka 1. članka 457. ZKP-a, donijet će temeljem stavka 1. članka 461. ZKP-a presudu kojom se utvrđuje da je okrivljenik počinio protupravno djelo, da ga je počinio u stanju nebrojivosti ("deklaratorna" presuda), a istovremeno s takvom presudom donijet će i rješenje kojim se određuje prisilni smještaj okrivljenika u psihijatrijsku ustanovu, i to u trajanju od šest mjeseci.⁶¹

Ako, pak, sud nakon provedene glavne rasprave utvrdi da je okrivljenik u stanju nebrojivosti počinio protupravno djelo, ali da ne postoje ranije navedeni uvjeti za određivanje njegovog prisilnog smještaja u psihijatrijsku ustanovu, donijet će, u skladu sa stavkom 2. članka 461. ZKP-a, oslobađajuću presudu i rješenje kojim se odbija zahtjev za određivanje prisilnog smještaja.⁶²

Naime, ako nema uvjeta za prisilni smještaj okrivljenika u smislu citirane odredbe članka 44. ZZODS-a, nema niti razloga za donošenje "deklaratorne" presude, pa je oslobađajuća presuda prihvaćena kao logično rješenje.

Novost je odbijajuća presuda koju sud, prema odredbi stavka 6. članka 461. ZKP-a, donosi ako ne utvrdi da je okrivljenik u vrijeme počinjenja protupravnog djela bio nebrojiv (dakle, ako nađe dokazanim da je on počinio radnju kaznenog djela, ali ne u stanju nebrojivosti nego kao ubrojiv ili smanjeno ubrojiv).

⁶¹ Napominje se da sud nije ovlašten procjenjivati potrebno trajanje prisilnog smještaja koji se ovim rješenjem uvijek određuje na šest mjeseci; u tom razdoblju prema ZZODS-u ne postoji niti mogućnost otpuštanja nebrojive osobe iz psihijatrijske ustanove (v. 3.3.).

⁶² napominje se da je u praksi nekih sudova ovakva presuda bila donošena i prije Novele ZKP-a. Iako uistinu nije bilo valjanih argumenata koji su ranije opravdavali donošenje deklaratorne presude (i "upućivanje predmeta sudu nadležnom prema ZZODS-u" koji, budući da u takvim

Prihvatanje odbijajuće presude za ovu situaciju može se obrazložiti argumentom da je neubrojivost okrivljenika i procesna pretpostavka vođenja posebnog postupka po odredbama ove Glave ZKP-a.

Ako sud donese ovakvu presudu, državni odvjetnik ima mogućnost podnošenja tzv. "ekspresne optužnice"⁶³ - podnošenja, nakon odricanja od prava na žalbu protiv odbijajuće presude, nove optužnice za isto kazneno djelo (ali, naravno, ne više s tvrdnjom da je ono počinjeno u stanju neubrojivosti, dakle, bez zahtjeva za određivanje prisilnog smještaja). Protiv te optužnice prigovor nije dopušten, a glavna rasprava se nastavlja pred istim vijećem.

Članak 460. ZKP-a regulira situaciju kada državni odvjetnik tijekom glavne rasprave (dakle, prije nego što bi sud donio odbijajuću presudu temeljem stavka 6. članka 461. ZKP-a) sam zaključi da nema dokaza za neubrojivost okrivljenika te odustane od zahtjeva za određivanje prisilnog smještaja i izmijeni optužnicu (ispuštajući dio koji se odnosio na opisivanje neubrojivosti okrivljenika i opisujući njegovu krivnju, odnosno namjeru ili nehaj). Glavna rasprava tada započinje iznova, moguće i pred istim vijećem, a zapisnici o ranijim iskazima svjedoka i vještaka ispitanih na glavnoj raspravi održanoj u odsutnosti okrivljenika zbog njegove raspravne nesposobnosti ne mogu se pročitati bez suglasnosti stranaka.⁶⁴

"Deklaratorna" ili oslobađajuća presuda s rješenjem o određivanju prisilnog smještaja ili o odbijanju zahtjeva za njegovo određivanje dostavit će se, osim strankama⁶⁵ te branitelju, i okrivljenikovom zakonskom zastupniku, odnosno bračnom ili izvanbračnom drugu ili najbližem srodniku (koji je trebao biti

slučajevima najčešće nije bilo niti razloga za pritvaranje okrivljenika, nije mogao nastavno postupiti prema njemu), tadašnje odredbe ZKP-a nisu predviđale oslobađajuću presudu.

⁶³ koju je poznao ZKP/93 u članku 345., ali kod oslobađajuće presude, pa je u ZKP/97 ta mogućnost opravdano ispuštena

⁶⁴ kako bi se okrivljeniku protiv kojega se sada vodi redovni postupak mogla omogućiti valjana obrana.

⁶⁵ dakle, i okrivljeniku

obaviješten o glavnoj raspravi), a žalbu mogu podnijeti sve osobe koje su inače prema članku 363. ZKP-a na to ovlaštene.⁶⁶

3.2.4. Pritvor protiv osobe s duševnim smetnjama

Stavkom 1. članka 458. određen je poseban (dodatni) osnov za pritvor protiv okrivljenika kojega se tereti da je u stanju nebrojivosti počinio protupravno djelo. To je opasnost od počinjenja težeg kaznenog djela. Potrebno je naglasiti da se ovaj osnov samo dijelom "preklapa" s okolnostima navedenima u točki 3. stavka 1. članka 102. ZKP-a, a specifičan je zbog toga što se traži da je ova opasnost posljedica upravo težih duševnih smetnji okrivljenika. Ranije je već ukazano na europsko konvencijsko pravo koje nalaže prikladnost mjesta, okoline i uvjeta u kojima se izvršava prisilni smještaj osobe s duševnim smetnjama (v. 3.1.), a ovdje valja dodati da je pritvor čija potreba proizlazi iz opasnosti takve osobe čisto generalnopreventivne naravi, a nije u funkciji provođenja kaznenog postupka. Stoga je opravdano izvršavanje ovakvog pritvora u psihijatrijskoj ustanovi ili odgovarajućem odjelu zdravstvene ustanove penalnog sustava, a ne u zatvoru. Konačno, kad ova mjera lišenja slobode ne bi bila povezana i s psihijatrijskim liječenjem, bilo bi protivno elementarnoj liječničkoj etici davati mišljenje o opasnosti pacijenta radi primjene represivne mjere kojom mu se ne osigurava i liječenje.

Iako iz upućivanja na stavak 2. članka 456. ZKP-a proizlazi da je pritvor po ovom osnovu moguće odrediti tijekom cijelog kaznenog postupka, u praksi se ne događa da se pritvor u istrazi temelji na stavku 1. članka 458. ZKP-a, već se tek prilikom kontrole pritvora nakon podnošenja optužnice (do čega u pravilu dolazi nakon pribavljanja nalaza i mišljenja vještaka psihijatra) razmatra primjena ove odredbe.

⁶⁶ napominje se da, prema stavku 2. članka 363. ZKP-a korist optuženika žalbu mogu podnijeti i njegov bračni i izvanbračni drug, rođak u uspravnoj liniji, zakonski zastupnik, posvojitelj, posvojenik, brat, sestra i hranitelj; nekoj od tih osoba će se presuda i rješenje u većini slučajeva i dostaviti u skladu s odredbom stavka 1. članka 462. ZKP-a.

Odredbu o potrebi ispitivanja vještaka psihijatra treba tumačiti na način da je dostatno i njegovo pisano mišljenje o opasnosti okrivljenika.

Prema stavku 2. članka 461. ZKP-a sud će, pri donošenju "deklaratorne" presude i rješenja o prisilnom smještaju, odrediti, odnosno produljiti pritvor iz razloga navedenog u članku 458. stavku 1. toga Zakona.

Naime, opasnost okrivljenika pretpostavka je, kako je već izneseno, prisilnog smještaja okrivljenika prema članku 44. ZZODS-a, pa će uvijek kad sud nađe da su ispunjeni ti uvjeti za određivanje prisilnog smještaja osobe za koju utvrdi da je u stanju nebrojivosti počinila protupravno djelo postojati i razlog za pritvor iz stavka 1. članka 458. ZKP-a.

Zbog toga je pritvor po ovom osnovu nakon donošenja presude i rješenja iz stavka 1. članka 461. ZKP-a oblatoran, a to otklanja i sve one probleme koji su ranije proizlazili iz neusklađenosti odredaba ove Glave ZKP-a s Glavom VII. ZZODS-a.⁶⁷

3.3. Provođenje prisilnog smještaja nebrojivih osoba

Postupak prisilnog smještaja nebrojive osobe⁶⁸ pokreće se, u pravilu, nakon izvršnosti rješenja o određivanju prisilnog smještaja (a time i "deklaratorne"

⁶⁷ Naime, sud koji je, prema ranijim odredbama ZZODS-a, bio nadležan u izvanparničnom postupku odlučivati o prisilnom smještaju nebrojivog počinitelja protupravnog djela nije imao na raspolaganju sredstva za realizaciju prisilnog smještaja u psihijatrijsku ustanovu, već je samo mogao procjenjivati opravdanost već realizirane prisilne hospitalizacije nebrojive osobe; dakle, ako ona nije u kaznenom postupku bila lišena slobode te nakon pravomoćnosti "deklaratorne" presude premještena u psihijatrijsku ustanovu, nije bilo moguće inicirati njezin prisilni smještaj niti u izvanparničnom postupku koji zbog toga u takvim slučajevima nije niti bio pokretan.

⁶⁸ korištenje termina "nebrojive osobe" ovdje je moguće jer ta osoba više nema status okrivljenika u kaznenom postupku, budući da je za nju pravomoćnom presudom utvrđeno da je u stanju nebrojivosti počinila protupravno djelo

presude) i to dostavljanjem, prema odredbi stavka 1. članka 45. ZZODS-a, sucu nadležnog suda⁶⁹ prijepisa sljedećih akata:

- presude kojom se utvrđuje da je optuženik počinio protupravno djelo u stanju neubrojivosti i rješenja o prisilnom smještaju s naznakom datuma njihove pravomoćnosti,
- nalaza i mišljenja vještaka,
- izvotka iz kaznene evidencije,
- socijalne ankete ako njome raspolaže
- po potrebi i drugih podataka.

ZKP u stavku 4. članka 462. predviđa i mogućnost određivanja izvršenja rješenja o prisilnom smještaju okrivljenika i prije njegove pravomoćnosti, i to na zahtjev okrivljenika, u kojem slučaju se nadležnom sucu dostavlja i to pravomoćno rješenje.

Šestomjesečno trajanje prisilnog smještaja računa se od pravomoćnosti rješenja o određivanju prisilnoga smještaja u kaznenom postupku, odnosno rješenja o njegovom izvršenju prije pravomoćnosti.⁷⁰

Ostale odredbe novelirane Glave VII. ZZODS-a detaljno reguliraju postupak upućivanja neubrojive osobe u psihijatrijsku ustanovu, njezine privremene izlaske, postupak produljenja prisilnog smještaja, uvjetnog otpusta te opoziva i prestanka uvjetnog otpusta. Izlaganje te materije izlazi iz okvira ukazivanja na novine u posebnom postupku prema osobama s duševnim smetnjama, a ovdje valja samo napomenuti da u ovom izvanparničnom postupku sudjeluje i državni odvjetnik⁷¹ te da se nakon proteka vremena koje odgovara najvišoj zapriječenoj kazni za djelo

⁶⁹ to je, prema odredbi stavka 1. članka 29. ZZODS-a, županijski sud nadležan prema sjedištu psihijatrijske ustanove u kojoj je osoba s težim duševnim smetnjama prisilno zadržana ili smještena

⁷⁰ stavak 3. članka 44.a ZZODS-a

⁷¹ članak 50.a ZZODS-a

koje je neubrojiva osoba počinila postupak otpusta provodi prema odredbama glave VI. toga Zakona.⁷²

⁷² stavak 4. članka 44.a ZZODS-a

4. Novosti u ostalim posebnim postupcima

Posljednji, treći dio ZKP-a je, kako je već navedeno, sistematizirao posebne postupke razdvojivši ih u zasebne glave, a to je bilo nomotehnički i logički opravdano i zbog novopropisane dužnosti državnog odvjetnika da sudjeluje i u posebnim postupcima (stavak 3. članka 42. ZKP-a).

Sama regulativa svih ovih posebnih postupaka nije bitnije mijenjana, a odredbe o postupku za naknadu štete i ostvarenje drugih prava neopravdano osuđenih ili neutemeljeno uhićenih osoba nisu izmijenjene.

4.1. Postupak za oduzimanje imovinske koristi

U članku 467. ZKP-a koji, propisujući mogućnost određivanja privremenih mjera osiguranja, upućuje na odredbe o mjerama osiguranja imovinskopravnog zahtjeva ispravljena je očigledna pogreška jer članak 136. ZKP-a nema i 3. stavak.

4.2. Postupak za opoziv uvjetne osude

U stavku 4. članka 472. ZKP-a izvršena je terminološka usklada s materijalnopravnim propisom: budući da se, prema članku 67. KZ-a, uvjetna osuda kao mjera upozorenja sastoji od *izrečene* kazne i roka u kojem se ta kazna ne izvršava pod uvjetima određenim zakonom,⁷³ u slučaju opoziva uvjetne osude nije moguće ponovo izreći već izrečenu kaznu, već samo *odrediti njeno izvršenje*.

Također je, umjesto ranijeg "ukidanja uvjeta" (mislilo se na "dvostruki uvjet", odnosno neku od dodatnih obveza iz stavka 1. članka 68. KZ-a) uvedena mogućnost zamjene obveze, odnosno oslobođenja osuđenika ispunjenja te obveze.

⁷³ stavkom 1. članka 47. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske bilo je određeno da uvjetnom osudom sud počinitelju krivičnoga djela *utvrđuje* kaznu i istodobno određuje da se ona neće izvršiti ako on za vrijeme kušnje ne počini novoga krivičnog djela

4.3. Postupak za donošenje odluke o rehabilitaciji

U naslovu Glave XXIX. te u odredbama članaka 473. i 474. ispušteni su dijelovi koji su se odnosili na brisanje uvjetne osude iz kaznene evidencije, a brisan je i cijeli članak 475. koji se odnosio samo na brisanje uvjetne osude.

Naime, članak 85. KZ-a određuje sadržaj rehabilitacije te rokove i uvjete njenog nastupanja po tom Zakonu, a rehabilitacija se, prema stavku 2. tog članka, odnosi se i na počinitelja kaznenog djela prema kojem je primijenjena mjera upozorenja - dakle, i uvjetna osuda.

Alinejom 4. stavka 5. članka 85. određen je i rok od tri godine od isteka roka provjeravanja kod uvjetne osude, po čijem proteku rehabilitacija nastupa po sili zakona, i to pod uvjetom da počinitelj kaznenog djela nije ponovno osuđen zbog novoga kaznenog djela.

Iz iznesenog proizlazi da je KZ, za razliku od OKZRH,⁷⁴ predvidio da rehabilitacija (čija posljedica je brisanje osude iz kaznene evidencije), pod uvjetima i u rokovima određenima tim Zakonom, za sve osuđene počinitelje kaznenih djela nastupa po sili zakona, a uvjetna osuda ne potpada pod poseban režim.

Stoga je i ZKP sada usklađen s ovim odredbama pa su iz Glave XXIX. brisani dijelovi koji su posebno regulirali brisanje uvjetne osude.

Osim toga, u stavku 2. članka 473. dodana je druga rečenica prema kojoj će se postupak za donošenje odluke o rehabilitaciji prekinuti ako je u tijeku novi kazneni postupak, čime je spriječeno preuranjeno donošenje odluke o rehabilitaciji s obzirom na njen ranije navedeni uvjet neosuđivanosti zbog novoga kaznenog djela. Ovime je dan smisao i obvezi provjeravanja vodi li se novi kazneni postupak protiv osuđenika koja je i ranije postojala, ali nije bilo riješeno pitanje što ako se utvrdi da se taj postupak vodi.

⁷⁴ koji je člankom 86. odredio pojam rehabilitacije, a člankom 88. brisanje osude iz kaznene evidencije (čiji stavak 2. je određivao rok od jedne godine za brisanje uvjetne osude)

4.4. Postupak za naknadu štete ostvarivanje drugih prava neopravdano osuđenih ili neutemeljeno uhićenih osoba

Kako je već ranije navedeno, niti jedna odredba ove Glave nije mijenjana. Tako je ostala i obveza oštećenika da se prije podnošenja tužbe za naknadu štete obrati sa svojim zahtjevom Ministarstvu pravosuđa radi postignuća nagodbe o postojanju štete te vrsti i visini naknade.⁷⁵

4.5. Postupak za izdavanje tjeralice i objave

Izmjenom stavka 1. članka 486. ZKP-a otklonjena je mogućnost izdavanja tjeralice kada je izdan dovedbeni nalog. Upitna je bila provedivost takve ranije odredbe u svim situacijama osim kod izdavanja dovedbenog naloga u istrazi⁷⁶. Osim toga, takvo rješenje nije bilo u skladu s načelom razmjernosti.

Doslovnom primjenom ranije odredbe stavka 2. istog članka izdavanje tjeralice trebalo je, s obzirom na odredbu stavka 4. članka 18. te stavka 2. članka 20. ZKP-a, naložiti izvanraspravno vijeće, iako je očigledno racionalnije da to čini istražni sudac, predsjednik vijeća ili sudac pojedinac, pa je i u tom stavku izvršena odgovarajuća izmjena.

5. Zaključak

Ciljevi posljednjih izmjena Zakona o kaznenom postupku bili su povećanje efikasnosti i ekonomičnosti kaznenog postupka, uvođenje novina koje prate svjetske i europske trendove kaznenog zakonodavstva, njegovo usklađivanje s europskim te razjašnjenja i popravljnja zakonskog teksta, uz očuvanje dostignutog stupnja okrivljenikovih prava.

Najznačajnije promjene u posebnim postupcima odnose se na postupanje prema okrivljenicima s duševnim smetnjama, čiji prisilni smještaj regulira i u tom dijelu nedavno izmijenjeni Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama. Novost je

⁷⁵ stavak 2. članka 477. ZKP-a

⁷⁶ kada bi ispitivanje dovedenog okrivljenika mogao obaviti i dežurni istražni sudac

donošenje u tom postupku rješenja o prisilnom smještaju okrivljenika koji je u stanju nebrojivosti počinio protupravno djelo, ako ima duševne smetnje i ako je opasan za okolinu.

Analizirane su i značajne novine u skraćenom postupku, čije pojednostavljenje i ubrzanje se, s obzirom da se najveći broj kaznenih postupaka vodi upravo prema tim pravilima, ukazalo značajnim za reformu kaznenog postupovnog prava. Izmijenjena je struktura glavne rasprave koju je moguće i tonski snimati, uveden je mogućnost sporazumijevanja stranaka, a reducirana je i obveza izrade obrazloženja presude.

6. Summary

The goals of the latest changes and amendments of the Law on Criminal Procedure were to increase the efficiency and cost-effectiveness of the criminal proceedings, to introduce novelties that are following the latest European and international trends in criminal legislation, to harmonize it with the European legislation, as well as to clarify and improve the previous legal text – all with maintaining the achieved level of the defendant's rights.

The most significant changes in specific proceedings relate to the treatment of the defendants with mental disturbances. The recently changed and amended Law on Protection of Persons with Mental Incapacities regulates the issues related to the detention of such persons. The novelty in this part can be seen in the possibility to render a ruling on an involuntary detention/confinement of a defendant who has committed an offense in the state of mental incapacity, if he/she is mentally disturbed and dangerous for the environment.

Significant novelties introduced in the summary proceedings are also being analyzed, especially since the simplification and speeding up of such proceedings has shown to be very important for the overall reform of the criminal procedure, due to the fact that the majority of proceedings are being conducted in accordance with these rules.

The structure of the main hearing has also been changed, since now the course of the main hearing can be sound recorded, the possibility of parties to settle has

also been introduced, and the obligations in drafting the explanation of the judgment have been reduced.